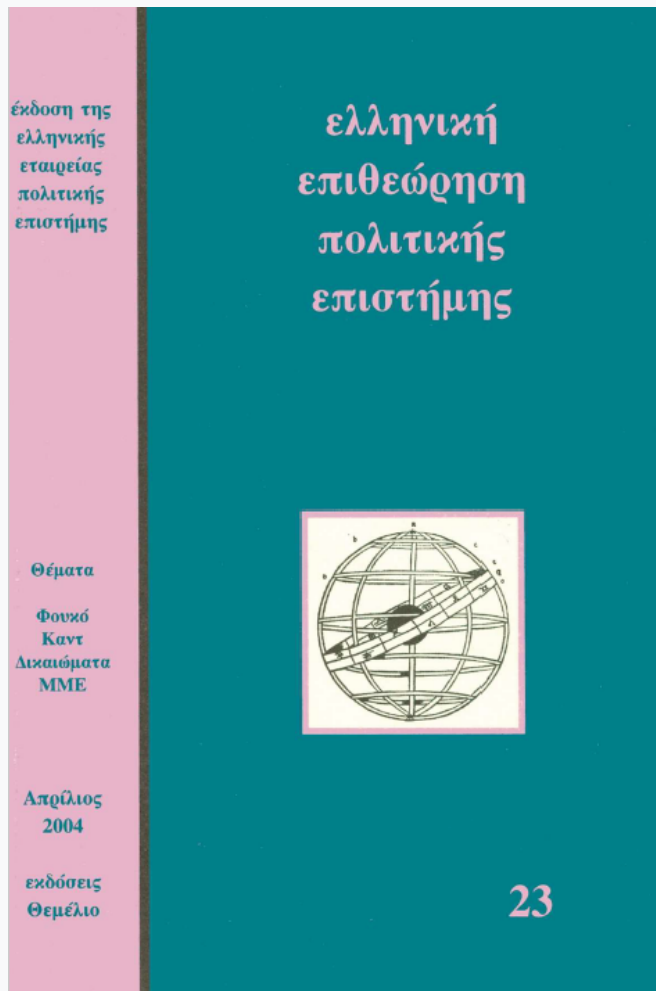

Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης

Τόμ. 23, Αρ. 1 (2004)

S. Hall - B. Gieben, Η Διαμόρφωση της Νεωτερικότητας: Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτική, Πολιτισμός, Σαββάλας, Αθήνα 2003. S. Hall - D. Held - A. McGrew, Η Νεωτερικότητα Σήμερα: Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτική, Πολιτισμός, Σαββάλας, Αθήνα 2003.

Ιορδάνης Κ. Παπαδόπουλος

doi: [10.12681/hpsa.14741](https://doi.org/10.12681/hpsa.14741)

Copyright © 2017, Ιορδάνης Κ. Παπαδόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαδόπουλος Ι. Κ. (2017). S. Hall - B. Gieben, Η Διαμόρφωση της Νεωτερικότητας: Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτική, Πολιτισμός, Σαββάλας, Αθήνα 2003. S. Hall - D. Held - A. McGrew, Η Νεωτερικότητα Σήμερα: Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτική, Πολιτισμός, Σαββάλας, Αθήνα 2003. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 23(1), 186-188. <https://doi.org/10.12681/hpsa.14741>

- S. HALL - B. GIEBEN, *Η Διαμόρφωση της Νεωτερικότητας: Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτική, Πολιτισμός*, Σαββάλας, Αθήνα 2003.
- S. HALL - D. HELD - A. MCGREW, *Η Νεωτερικότητα Σήμερα: Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτική, Πολιτισμός*, Σαββάλας, Αθήνα 2003.

Οι επιμελητές καθώς και οι συγγραφείς των συλλογικών έργων *Η Διαμόρφωση της Νεωτερικότητας* και *Η Νεωτερικότητα Σήμερα* απέβλεπαν πρωτίστως στην παραγωγή δύο χρηστικών εργαλείων-εγχειριδίων για τις εκπαιδευτικές ανάγκες της σειράς «Κατανόηση των νεότερων κοινωνιών» του βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Τα δύο αυτά έργα συγκροτήθηκαν ως αυτοτελείς ερμηνευτικές αναλύσεις της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής διάστασης των αντίστοιχων ιστορικών περιόδων. Στην πράξη, όμως, ο αναγνώστης, ο απλός φοιτητής, ο αναγνώστης χωρίς εξειδικευμένες γνώσεις αλλά και ο συστηματικός μελετητής των αντίστοιχων κοινωνικών διεργασιών, θα διαπιστώσει ότι το ένα αποτελεί λειτουργική συνέχεια του άλλου, όχι μόνον γιατί δομούνται επί κοινών οργανωτικών χαρακτηριστικών αλλά και γιατί οι προβληματικές που παρουσιάζονται στον πρώτο τόμο έχουν ευθεία αντιστοιχία και συνέχεια στον δεύτερο. Επί της ουσίας, και τα δύο έργα επιτυγχάνουν να παρουσιάσουν και να ελέγξουν κριτικά τα απεικονιστικά εγχειρήματα για τη νεωτερικότητα και τα αντίστοιχα σενάρια μετάβασής μας στην περίοδο της μετανεωτερικότητας.

Τα κεντρικά ερωτήματα που τέμνουν το σύνολο των κειμένων της *Διαμόρφωσης της Νεωτερικότητας* μπορούν να συνοψισθούν στα εξής: πότε, πώς και γιατί πρωτοεμφανίστηκαν οι σύγχρονες κοινωνίες; Γιατί πήραν τις μορφές και τις δομές που έχουν; Ποιες ήταν οι διαδικασίες-κλειδιά που διαμόρφωσαν την ανάπτυξή τους; Οι συγγραφείς του πρώτου τόμου επιχειρούν ο καθένας από την οπτική του να προσδιορίσουν τις έννοιες «σύγχρονη» κοινωνία και «διαμόρφωση». Ο όρος «σύγχρονη κοινωνία» παραπέμπει, συνδυαστικά, στα γνωρίσματα της εγκόσμιας/υλικής εξήγησης της κοινωνικής πραγματικότητας (κεφ. 1), των λαϊκών μορφών πολιτικής εξουσίας (κεφ. 2), της μαζικής παραγωγής και των οικονομιών εντάσεως (κεφ. 3), της παρακμής της παραδοσιακής κοινωνικής τάξης (κεφ. 4), της υποχώρησης της θρησκευτικής κοσμοαντίληψης (κεφ. 5), της ανάδειξης του ρόλου της επιστημονικής γνώσης και της τεχνικής εργαλειακότητας (κεφ. 3 & 4) και της κατασκευής μιας φαντασιακής κοινότητας, όπως αυτή απεικονίζεται στην κα-

τασκευή της ευρωπαϊκής ταυτότητας σε αντιδιαστολή και συμπερίληψη των άλλων (κεφ. 5 & 6). Στον όρο «διαμόρφωση» αποτυπώνονται οι οροθετημένες ζώνες δραστηριότητας και αλληλενέργειας των πεδίων της πολιτείας, της οικονομίας, της κοινωνικής δομής και της πολιτισμικής σφαίρας· ο όρος, συνοπτικά, αναφέρεται και στις διαδικασίες αλλά και στις εκβάσεις στο επίπεδο της κοινωνικής δομής.

Ο κοινός τόπος και των έξι εγχειρημάτων του πρώτου τόμου είναι η έμφαση στις διαδικασίες, στους παράγοντες και στις σχέσεις αιτιότητας. Οι συγγραφείς, όμως, καταδεικνύουν ότι δεν υφίσταται μια μονοσήμαντη ερμηνεία για τη διαμόρφωση της νεωτερικότητας. Μέσω της ιστορικής προοπτικής που χαρακτηρίζει τις εργασίες τους και την πληθυντική χρήση του όρου «ιστορία» παίρνουν σαφείς αποστάσεις από όλους όσους κάνουν λόγο για έναν ομοιογενή ιστορικό χρόνο. Οι διαφορετικές ιστορικές θεάσεις δεικνύουν ότι η νεωτερικότητα δεν είναι το προϊόν μιας σκληρής νομοτέλειας ή τελεολογίας. Δεν εντοπίζεται μια ευθύγραμμη εξέλιξη κατά το διαφωτιστικό πρότυπο ερμηνείας της ιστορίας μα ούτε και κατά πως πρόσβεναν οι θεωρίες εκσυγχρονισμού της δεκαετίας του 1950. Αποκλείοντας τον οιονδήποτε αναγωγισμό και, προπαντός, τον οικονομικό, οι συγγραφείς αναδεικνύουν την πολυ-αιτιώδη, πλουραλιστική ανάγνωση της ιστορίας, χωρίς όμως αυτό να τους οδηγεί στον μεταμοντέρνο σχετικισμό (κεφ. 5 και 6). Όλοι τους, κατά το μάλλον ή ήττον, διατείνονται ότι μπορούμε να συγκροτήσουμε μια συνεκτική περιγραφή της λογικής της νεωτερικότητας, έστω και αν αυτή ομοιάζει με το πρόσωπο του Ιανού, καθώς υπόκειται σε διαρκείς μεταβολές οι οποίες, με τη σειρά τους, αποκαλύπτουν συγχρόνως και το στοιχείο της προόδου αλλά και τη σκοτεινή πλευρά του διαφωτιστικού οράματος.

Οι επιμελητές και οι συγγραφείς της *Νεωτερικότητας Σήμερα* εκκινούν με τον ίδιο στόχο της διερεύνησης της πολιτικής, οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής διάστασης της τελευταίας κυρίως δεκαετίας, επιχειρώντας να απαντήσουν στο κεντρικό ερώτημα: τι συμβαίνει στις σύγχρονες κοινωνίες; Αποφεύγοντας να χρησιμοποιήσουν τον όρο «νέα εποχή» εντοπίζουν την προσπάθειά τους στην ενδελεχή εξέταση του σεναρίου μετάβασής μας σε έναν μετανεωτερικό κόσμο. Στις αναλύσεις τους η κοινωνία δεν παρουσιάζεται ως ένα ενοποιημένο «αντικειμενικό» πράγμα, αλλά ως συνισταμένη θεσμικών διαστάσεων, διεργασιών καθεμιά από τις οποί-

ες λαμβάνει χώρα με τα δικά της μοτίβα αλλαγής και ανάπτυξης.

Η πολυπρισματική εξέταση της νεωτερικότητας στα σύγχρονα συμφραζόμενα βασίζεται στο ακόλουθο σύνολο παραμέτρων/μεταβλητών: επικράτηση του μοντέλου της φιλελεύθερης δημοκρατίας αλλά και αβεβαιότητα για το μέλλον των δημοκρατικών κοινωνικών διευθετήσεων (κεφ. 1)· διαμόρφωση μιας παγκόσμιας νεωτερικής κοινωνίας αλλά και διαρκής επανατοποθέτηση των σχέσεων «παγκόσμιοι» και «τοπικοί» με την παράλληλη αναβίωση εθνικισμών (κεφ. 2)· μετάβαση στη μεταφορντική ή μεταβιομηχανική οργάνωση της καπιταλιστικής οικονομίας (κεφ. 4) με τη συγχρονία της όξυνσης των περιβαλλοντικών προκλήσεων και του ελείγοντος χαρακτηριστήρα διαχείρισης αυτών (κεφ. 3)· ταυτόχρονη ανάδυση του κοινωνικού πλουραλισμού, της πολιτιστικής πολυπλοκότητας, των διαδικασιών εξατομίκευσης στους προσανατολισμούς των ατόμων και των ομάδων (κεφ. 5 και 6), διεργασίες οι οποίες κατατείνουν σε ένα ασταθές αμάλγαμα του εαυτού ως «μια περιοδεύουσα πανήγυρη» ή στην κατασκευή ενός παρηγορητικού ιστορήματος για την ταυτότητα των σύγχρονων υποκειμένων σε αποδιαρθρωμένα πολιτιστικά συστήματα, όπως αυτά συγκροτήθηκαν τουλάχιστον κατά την περίοδο της παραδοσιακής νεωτερικότητας (κεφ. 6, σ. 405-406). Οι μεταμορφώσεις της ύστερης νεωτερικότητας μπορεί να θέτουν εν αμφιβόλω τα ερμηνευτικά μοντέλα των κοινωνικών επιστημών, όπως διαμορφώθηκαν αυτά υπό την επήρεια των διαφωτιστικών προταγμάτων (κεφ. 7), οι συγγραφείς όμως αυτού του δεύτερου τόμου της συγκεκριμένης σειράς μας καλούν να προσεγγίσουμε την κοινωνική επιστήμη όχι μόνον ως απεικονιστικό εγχείρημα αλλά και ως διαδικασία ατομικής και συλλογικής αυτεπίγνωσης ή και αυτογνωσίας, έστω και αν σε αυτή αντιπαρατίθεται διαφορετικές ερμηνείες για το περιεχόμενο και την ισχύ του ορθού λόγου.

ΙΟΥΡΑΝΗΣ Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ